

A bírálóbizottság értékelése

Kérchy Anna „A viktoriánus nonszensz poétikája és politikája: Metamedialis játék Lewis Carroll fantáziavilágaiban” című akadémiai doktori értekezése nagy ívű, ambiciózus, hatalmas szakirodalmi háttérrel megmozgató munka, mely a magyar tudományos diskurzusban egyértelműen hiánypótló. A szerző a magyar gyerekirodalom-tudomány kezdeményező, nemzetközileg is elismert alakja, aki az elmúlt évtizedben kiemelkedő munkát végzett a magyar diszciplináris raszterben igencsak nehezen intézményesülő, új tudományok elfogadtatása, „emancipációja” érdekében, és ugyanilyen jelentősek a fogyatékos tudomány meghonosítása terén elért eredményei is. A dolgozat a teljes Carroll- (avagy Dodgson-)életmű értelmezésére vállalkozik, ezen változatos életmű egymástól függetlennek tűnő, de – mint a dolgozat rámutat – egymással igen szoros összefüggésben álló aspektusainak elemzésére és értékelésére, amibe beletartozik maga az életrajz, a recepció, az Alice-könyvek szöveg- és képvilága, Carroll/Dodgson fényképészete, bizonyos esszéinek elemzése, a magyar fordításokra való reflexió, illetve a carrolli életmű kortárs intermediális és intertextuális továbbélése.

Az értekezés hiánypótló témáján túl már kérdésfelvetéseinek módja miatt is innovatív, a vizsgálódásba bevont olyan egyéb kérdések okán, mint a jelentés és jelentéstelenség játéka, a gyermekirodalom és gyermekiség kérdései, vagy a nyelvi közlések politikai aspektusai. A szöveg mesterien bányász a viktoriánus közeg kulturális anyagának a mozgatójával is; a disszertáció írójának igen sokrétű és mély tudása van a kor mindennapi diszkurzusáról, a kultúra különböző rétegeinek működéséről, és mindezt hatékonyan mozgatja annak érdekében, hogy minél teljesebben feltáruljon a carrolli-dodgsoni világ jelentésrétegeinek gazdagsága.

Egyebek között a dolgozat meggyőzően bizonyítja, hogy a nonszensznek valóban van etikája, és ez a belátás a modern narratív fikció értelmezéseiben is jól hasznosítható. A dolgozat kiemelkedően innovatív része az is, amelyik a nonszenszre jellemző normasértő nyelvi működések apológiáját állítja fel. A nonszensz teológiai vetületeit vizsgáló alfejezet valójában történeti jellegű felismerést mutat fel, melynek kitapintása a disszertáció legeredetibb, legbátrabb ötletei közé tartozik; kifejtése akár önálló főfejezetet is megért volna.

A Carroll fotográfusi életművéről szóló áttekintés rendkívül alapos és érzékeny, magyar nyelven forrásértékűnek tekinthető, bár a fejezetben túlzottan nagy szerepet kap az apologetikus szándék. A Carrollt könyvművészként bemutató fejezet szintén adatgazdag és innovatív. A dolgozat külön reszt szentel a magyar fordításoknak, ami messzemenően helyes és indokolt. Különös döntés ugyanakkor, hogy a disszertáció többi része lényegében nem vesz tudomást arról a szerepről, amelyet a befogadásban a fordítás játszik, és arról a nyelvfilozófiai távlatokkal is rendelkező különbségről, amely az eredeti és a fordítások között fennáll.

A lefegyverző tárgyismerettel és rengeteg invencióval megírt disszertáció szemléletében a maga képére formálva, egyénien alkalmazza az irodalomtudomány és a kultúrkritika számos kurrens elgondolását. Megfogalmazásai gyakran készítenek vitára, de ez éppen abból következik, hogy lépten-nyomon olyan kérdésekbe ütközik, amelyek még távolról sem értek nyugvópontra. Mivel az értekezés különböző fejezetei némileg elérő kutatási kérdésekről, részben eltérő fogalmakkal és módszertannal dolgozva különböző eredményekhez vezetnek, helyenként a szöveg egyenetlennek tűnik. A kortárs relevanciákat kereső tárgyalásmód, valamint az esetenként túlzott apologetikus indíttatás azt eredményezi, hogy a történeti szempontok helyenként háttérbe szorulnak. A monográfiaként történő publikálás előtt az apologetikus elemek és a fejezetek közötti tematikus átfedések okozta ismétlések minimalizálása, valamint a szöveg alapos nyelvi-stilisztikai szerkesztése javasolt.